

Wat doet jouw school met de resultaten van IDP 2.0?

Samenvatting van de resultaten van de gevalideerde toetsen van Katholiek Onderwijs Vlaanderen voor het einde van het basisonderwijs. Handvatten voor de klaspraktijk.

Elke school in Vlaanderen die gewoon lager onderwijs verstrekt, is verplicht om op het einde van het basisonderwijs bij iedere leerling een gevalideerde toets voor ten minste drie leergebieden af te nemen. Katholiek Onderwijs Vlaanderen biedt jaarlijks eindtoetsen aan waarmee je als school aan die decretale verplichting voldoet.

We kiezen vanuit onze netwerkorganisatie daarbij uitdrukkelijk voor een breed aanbod en een scherpe focus. Zo bestond het aanbod in het schooljaar 2018-2019 uit toetsen voor deze vijf decretaal vastgelegde leergebieden: wiskunde, Nederlands, mens & maatschappij, wetenschappen & techniek en Frans. Per leergebied leggen we telkens de focus op een beperkt aantal leerinhouden. Dat verhoogt de diepgang en geeft zinvolle informatie om de kwaliteit voor die leerinhouden op te volgen.

Omwille van de coronacrisis beslisten we om op het einde van het schooljaar 2019-2020 dezelfde toetsen ter beschikking te stellen als het jaar voordien.

De resultaten van de toetsen kun je altijd raadplegen aan de hand van een uitgebreid school- en klasrapport. Je vraagt een rapport op via de hyperlink [schoolrapport](#) of [klasrapport](#). In zo'n rapport worden de resultaten van jouw school of klas vergeleken met Vlaanderen en je referentiegroep. Daardoor kun je de data gebruiken in het kader van de interne kwaliteitsontwikkeling in jouw school. Waarin zijn jullie sterk, wat willen jullie borgen en waar zetten jullie (extra) op in?

Daarnaast vind je op de themapagina [Evaluatiebox basisonderwijs](#) in de [databank met evaluatie-instrumenten](#) de analysedocumenten terug. Daarin staan alle vragen en antwoorden met daarbij de gemiddelde resultaten op Vlaams niveau. Ook de geëvalueerde doelen vind je terug in die documenten. Je vindt de link naar het analysedocument telkens per leergebied onder het kopje 'Analyse'.

Nederlands 2019 & 2020

Deze tekst vat de Vlaamse resultaten voor de gevalideerde toets Nederlands van het schooljaar 2018-2019 en 2019-2020 samen en biedt enkele handvatten voor de klaspraktijk aan. Die handvatten zijn nuttig voor alle leraren van de basisschool en zijn dus niet enkel bedoeld voor de leraren van het

Gevalideerde toets Nederlands aan het einde van het basisonderwijs

Resultaten op Vlaams niveau

Met de toets Nederlands peilden we naar de leesvaardigheid van de leerlingen aan het einde van het basisonderwijs. We gaan na in welke mate de leerlingen in staat zijn om schriftelijke boodschappen te verwerken.

Schooljaar 2018 - 2019

De Vlaamse leerlingen die de toets Nederlands in 2019 hebben gemaakt, scoorden gemiddeld 65 %.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de toetsvragen met de gemiddelde resultaten voor Vlaanderen in 2019. In het eigen schoolrapport vind je de schooleigen resultaten terug. Die kun je vergelijken met het gemiddelde van Vlaanderen en met de referentiegroep van jouw school.

Vraag	Gemiddelde Vlaanderen in %		
1	82		
2	68		
3	21	A	62
		B	59
		C	74
		D	64
		E	89
4	74		
5	94		
6	27		
7	59		
8	69		
9	59		
10	82		
11	84		
12	72		
13	58		
14	54		
15	79		
16	67		
17	60		

Tien van de 17 vragen werden door meer dan 65% van de leerlingen juist opgelost. Vijf vragen maakte iets meer dan de helft van de leerlingen correct. En twee opgaven werden slechts door een kleine minderheid foutloos gemaakt.

Schooljaar 2019 - 2020

De ruwe resultaten van de afgenomen toetsen in 2020 geven slechts een erg beperkte daling aan in vergelijking met 2019. We moeten er echter rekening mee houden dat er heel wat minder scholen deelnamen aan IDP aangezien er in 2020 geen decretale verplichting was. Daardoor kunnen de resultaten een vertekend beeld geven.

De Vlaamse leerlingen die de toets Nederlands in 2020 hebben gemaakt, scoorden gemiddeld 64 %.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de toetsvragen met de gemiddelde resultaten voor Vlaanderen in 2020.

Vraag	Gemiddelde Vlaanderen in %	
1	79	
2	68	
3	21	A 61
		B 56
		C 72
		D 59
		E 87
4	73	
5	93	
6	23	
7	58	
8	68	
9	56	
10	82	
11	82	
12	70	
13	57	
14	53	
15	81	
16	65	
17	58	

Tien van de 17 vragen werden door meer dan 65% van de leerlingen juist opgelost. Vijf vragen maakte iets meer dan de helft van de leerlingen correct. En twee opgaven werden slechts door een kleine minderheid foutloos gemaakt.

Samenvatting op basis van de resultaten van 2019

De resultaten van 2020 zijn vergelijkbaar met deze van 2019.

Algemeen

De leerlingen lezen een instructie, een informatieve tekst en twee expressieve teksten (een mopje en een strip). De moeilijke en gemakkelijke items waren verspreid over die tekstsoorten. Uit de resultaten blijkt dat de tekstsoort die de leerlingen lezen, doorgaans van beperkte invloed was op de score die de leerlingen behaalden.

Wat wel van belang is, is het verwerkingsniveau van een vraag. Of met andere woorden: het soort informatie dat leerlingen uit een gelezen tekst moeten halen. Wanneer informatie vrij duidelijk of zelfs letterlijk opgenomen is in een tekst, zijn leerlingen goed in staat om daarover vragen te beantwoorden. Moeilijker is het wanneer een opdracht vraagt dat leerlingen gelezen informatie interpreteren, ordenen, samenvatten of verbinden met eerder gelezen informatie.

Informatie terugvinden of op een basaal niveau begrijpen gaat goed

Leerlingen hebben doorgaans geen moeite met het achterhalen van informatie die letterlijk in de teksten terug te vinden is (TOSn1: Informatie herkennen en selecteren). De eerste vraag uit de toets begrijpend lezen is daarvan een voorbeeld.

TROMPE-L'OEIL

Met 3D-perspectief kun je ook spelen, waardoor je ogen diepte zien die er niet is. Een trompe-l'oeil is zo'n tekening of schilderij dat je ogen bedriegt. Het Franse woord tromper betekent bedriegen en l'oeil is het oog. De kunstenaar speelt met reliëf en geeft een landschap of voorwerp diepte met licht en schaduw. Dit soort schilderijen zie je

Wat is een trompe l'oeil? (% Vl.)

- A. Een kunstwerk dat je ogen bedriegt. (82%)**
- B. Een kunstwerk in 3D. (16%)
- C. Een kunstwerk met een echt voorwerp of echte persoon. (1%)
- D. Een kunstwerk op de stoep gemaakt van krijt. (1%)
- Geen antwoord (0%)

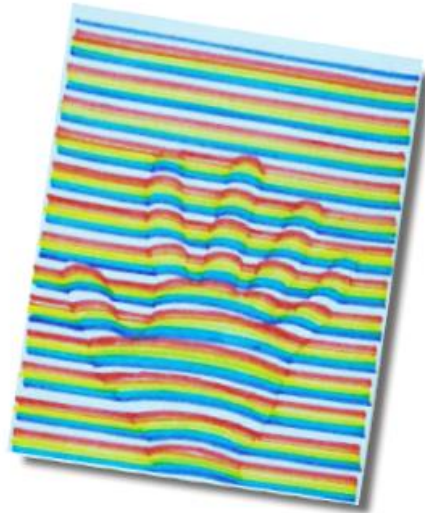
Het antwoord op die vraag kunnen de leerlingen nagenoeg letterlijk terugvinden in de eerste alinea van de tekst. Het is niet verwonderlijk dat leerlingen het eenvoudig vinden om letterlijke informatie uit een tekst te halen. Cognitief gezien wordt er immers niet veel meer van leerlingen gevraagd dan het kunnen lokaliseren van specifieke informatie.

Ook het louter begrijpen van informatie die in een tekst staat, is voor de meeste Vlaamse leerlingen geen probleem. Een voorbeeld daarvan vinden we in deze vraag, die door bijna alle leerlingen goed werd uitgevoerd.

Maak zelf je trompe-l'oeil

Trompe-l'oeil, een kunstwerk dat de ogen van de toeschouwer bedriegt, is tegenwoordig heel populair. Je vindt ze op straat en in musea. Maar je kunt ook gemakkelijk zelf een trompe-l'oeil maken.

Wil je zelf een bedrieglijk schilderij maken zoals de hand hierboven? Zo doe je het!

1

Teken de omtrek van je hand met een tekenpotlood.

Trek evenwijdige lijnen over de hele breedte van het blad. Gebruik de donkerblauwe stift. Laat 2 cm tussen de lijnen.

2

Bij welke stap past deze foto? (% VL.)

- A. Stap 1 (94%)
- B. Stap 2 (2%)
- C. Stap 3 (2%)
- D. Stap 4 (2%)
- E. Stap 5 (0%)
- F. Stap 6 (0%)
- G. Stap 7 (0%)
- Geen antwoord (0%)

Bovenstaande bevindingen komen overeen met vaststellingen uit internationaal vergelijkend onderzoek: Vlaamse leerlingen zijn goed in het kunnen terugvinden van informatie die letterlijk in een tekst staat, of informatie die het begrip van een tekst op een basaal niveau vraagt zonder verdere interpretatie.

Werk aan de winkel: informatie ordenen, verbinden of samenvatten

Moeilijker wordt het als leerlingen gevraagd wordt om informatie uit de tekst te interpreteren. Vaak moeten leerlingen daarvoor informatie ordenen, verbinden of samenvatten (TOSn1: Informatie ordenen, verbinden of samenvatten).

Om de volgende vraag goed te kunnen oplossen, moeten de leerlingen de stelling uit de tweede zin - dat tatoeages nuttig zijn - koppelen aan de uitwerking van de stelling in de tekst. Eigenlijk peilt de vraag dan ook naar de hoofdgedachte van de tekst. Waar de andere antwoordmogelijkheden focussen op een bijkomend voordeel van bio-tatoeages, geeft enkel optie A het overkoepelend nut dat uitgewerkt wordt in de volledige tekst weer.

Waarom worden tatoeages in de tekst 'nuttig' genoemd? (% VL.)

- A. Omdat tatoeages belangrijke boodschappen kunnen overbrengen. (59%)
- B. Omdat tatoeages werken zonder batterij of onderhoud. (17%)
- C. Omdat tatoeages op kunstwerken lijken. (11%)
- D. Omdat tatoeages van kleur veranderen. (13%)
- Geen antwoord (0%)

Een andere vraag van interpretatieve aard nodigt leerlingen uit om de betekenis af te leiden uit de context. Daarvoor moeten de leerlingen een groter deel van de tekst goed begrijpen. Deze opgave vraagt om meer dan een letterlijk begrip van de zin zelf: de leerlingen moeten twee alinea's begrijpen en de essentie ervan kunnen samenvatten om 'goed respecteren' op de correcte manier te kunnen vervangen. De onderliggende strategie 'betekenis afleiden uit de context' is bovendien van belang in elke tekst die leerlingen tegenkomen.

In de tekst staat 'goed respecteren'.

Wat betekent dit? (% VL.)

Duid het antwoord aan dat 'goed respecteren' het beste vervangt in de zin:
Om een 3D effect te krijgen, moet je de volgorde van de kleuren ....

- A. oprecht bewonderen. (10%)
- B. nauwkeurig herhalen. (59%)
- C. duidelijk zichtbaar maken. (24%)
- D. grondig bestuderen. (7%)
- Geen antwoord (0%)

Een laatste voorbeeld van een vraag waarbij het antwoord niet letterlijk in de tekst te vinden is, maar waarbij leerlingen een goed begrip tonen van de context en de onderlinge relaties tussen de personages vind je in dit stripfragment.

Casper zegt: Ik hoop dat je een goede tandarts hebt, Ilse ...

Welke boodschap geeft de jongen hiermee aan Ilse? (% Vl.)

- A. De jongen bedreigt haar. (60%)
- B. De jongen maakt een grapje. (25%)
- C. De jongen wil dat ze een goede tandarts zoekt. (6%)
- D. De jongen wil haar van haar tandpijn verlossen. (9%)
- Geen antwoord (0%)

Caspers uitspraak 'Ik hoop dat je een goede tandarts hebt, Ilse ...' kan een leerling pas correct interpreteren, als hij de informatie uit de drie voorgaande prentjes grondig heeft begrepen: Casper vindt Ilse stom, wil dat ze spijt krijgt van briefjes doorgeven en maakt van de eerstvolgende gelegenheid gebruik om Ilse te verklikken. Uit het vierde prentje moet een leerling vervolgens afleiden dat zijn plannetje mislukt is.

Samenvattend kunnen we stellen dat de Vlaamse leerlingen één deel van het generieke doel T0sn1 'een schriftelijke boodschap verwerken' beheersen, namelijk informatie herkennen en selecteren. Het deel dat te maken heeft met informatie ordenen, verbinden of samenvatten, ligt duidelijk moeilijker.

Handvatten voor de klaspraktijk

Zet in op veel lezen

Om in leesvaardigheid te groeien, hebben leerlingen baat bij het lezen van veel authentieke teksten met betekenisvolle opdrachten. Bovendien is het noodzakelijk dat tijdens het lezen ook de moeilijkere niveaus van ordenen, verbinden en samenvatten worden aangekaart. Dat soort vragen vind je niet steeds terug in de (oude) taalmethodes. Wees daarom alert voor een grote variatie in soorten vragen die je stelt bij een tekst; zorg indien nodig zelf voor aanvullingen.

Lezen begint bovendien al in de kleuterklas, onder de vorm van 'luisteren naar voorgelezen teksten', van modellen van strategieën en binnen het geletterdheidsproces in de kleuterklas. De Zill-leerlijn TOsn1 - tot 6 jaar verduidelijkt heel mooi hoe je kinderen die nog niet zelf lezen, toch al kunt voorbereiden op begrijpend lezen.

Praat over teksten

Interactie of gesprekken over de teksten tussen leerlingen en met de leraar zijn een goede manier om leerlingen actief met de informatie uit een tekst aan de slag te laten gaan.

Ondersteun leerlingen voor, tijdens en na het lezen, met name op de moeilijkere niveaus

De ondersteuning van de leraar is onontbeerlijk om een competente lezer te worden: feedup, feedback en feedforward maken dat leerlingen kunnen groeien als lezers. Dat is eens zo belangrijk als het gaat over het moeilijkere lezen als interpreteren, waarbij het ordenen, verbinden en samenvatten van informatie aan de orde is. Ga met leerlingen niet op zoek naar het 'juiste antwoord' op een vraag bij een tekst, maar vraag door: waarom is dat antwoord juist? Staat het in de tekst? Welke informatie gebruik je om tot een conclusie te komen?

Zet in op strategisch lezen

Daarnaast is het ook van belang dat leerlingen voldoende strategisch leren lezen. Dat vraagt binnen de taalbeschouwingslessen aandacht voor strategie door bijvoorbeeld modellen. Naast uitleg over strategieën moeten leerlingen veel kansen krijgen om die strategieën autonoom en naar eigen behoeftes in te zetten.

Begrijpend lezen, de hele dag door

Als veel lezen en over de teksten praten beperkt blijft tot de taallessen, hebben leerlingen mogelijk nog altijd te weinig kansen om te groeien in begrijpend lezen. Een leerplanconcept als Zill helpt de leraar om begrijpend lezen bewust door te trekken naar de andere ontwikkelvelden. Zo kunnen leerlingen teksten lezen met instructies voor een muzisch project, uitleg over verschillende hefbomen bij oriëntatie op de wereld gebruiken om zelf een machine in elkaar te zetten ...

Meer informatie over werken aan begrijpend lezen vind je ook op [de themapagina taalgericht vakonderwijs](#). Je kunt ook een [algemene kijkwijzer](#) voor de vormgeving van de lessen begrijpend lezen raadplegen.

Bijkomende opmerkingen

Meervoudige vragen

De derde vraag in de leestoets is een meervoudige vraag. Bij die vraag moeten de leerlingen alle deelvragen correct beantwoorden om een punt te krijgen voor de totale vraag. Meervoudige vragen zijn daardoor moeilijk. Ze hebben echter een aantal voordelen: je krijgt met een vraag veel informatie, een vraag kan betekenisvoller worden (categoriseren van meerdere benodigdheden is authentieker dan één ding categoriseren) en de invloed van gissen wordt kleiner.

Wat heb je nodig voor het maken van het speciale kunstwerk? Plaats de letters in de juiste kolom.				
A	B	C	D	E
donkerblauwe stift	meetlat	roze, oranje en gele viltstift	stroken wit papier	tekenpotlood
Zeker nodig		Kan nodig zijn		Niet nodig
A (62% correct) B (59% correct) E (89% correct)		C (74% correct)		D (64% correct)
Goed (22%) Fout (78%) Geen antwoord (0%)				

Slechts 22% van de leerlingen lost die vraag volledig juist op. Alle deelvragen worden echter door meer dan de helft van de leerlingen correct gemaakt en zelfs vier van de vijf deelvragen door meer dan 60%.

Vergelijking van 2019 met 2017 en 2018

In de leestoets van 2019 hebben we opgaven opgenomen uit de toetsen van 2017 en 2018. Daardoor kunnen we de gemiddelde leesvaardigheid van de leerlingen aan het einde van de basisschool vergelijken over deze jaren heen.

Uit de analyse van de volledige dataset van toetsresultaten Nederlands van 2017, 2018 en 2019 blijkt een lichte daling van de begrijpend leesvaardigheid: de leesvaardigheid van de leerlingen gaat elk jaar licht achteruit. Hoewel de daling tussen 2017-2018 en 2018-2019 afzonderlijk niet significant is, is de daling tussen 2017 en 2019 dit wel.

Deze dalende leesvaardigheid ligt in lijn van de vaststellingen uit internationaal vergelijkend onderzoek naar de begrijpend leesvaardigheid van leerlingen in de lagere school (PIRLS, 2016). Dit PIRLS-onderzoek stelde een daling vast tussen 2005 en 2016 van de begrijpend leesvaardigheid van leerlingen in het vierde leerjaar.

Hoewel sinds het PIRLS-onderzoek heel wat scholen inzetten op kwalitatiever begrijpend leesonderwijs, is dit dus nog niet zichtbaar in de resultaten van deze leerlingen op de IDP-toetsen voor begrijpend lezen. Intensieve en langdurige aandacht voor begrijpend lezen lijkt dan ook nodig om het begrijpend leesniveau opnieuw op het niveau te krijgen van het eerste internationale leesonderzoek in Vlaanderen (PIRLS, 2006).

De toetsontwikkeling, -afname en -analyse werden gecoördineerd door [Marijke De Meyst](#). De samenvatting en handvatten werden opgesteld door [Goedele Vandommele](#), [Jan Tilley](#), [Greet Van Mello](#) en [Sabine Jacobs](#).

